

Chapter 12

Community of Practice in Uralic Studies (COPIUS), www.copius.eu

Introduction to Mari

Jeremy Bradley, jeremy.moss.bradley@univie.ac.at

Last updated 30 November 2021

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Grammar

1. Adjective derivational suffixes

a) -(ы)се

ял	village		village, of the village
ола	city		city, of the city, urban
тенгече	yesterday		yesterday('s)
эрла	tomorrow		tomorrow('s)
пасу	field		(of the) field
пöрт	house		(of the) house

1. Adjective derivational suffixes

a) -(ы)се

ял	village	ялысе	village, of the village
ола	city	олаसे	city, of the city, urban
тенгече	yesterday	тенгечысе	yesterday('s)
эрла	tomorrow	эрласе	tomorrow('s)
пасу	field	пасусо	(of the) field
пöрт	house	пöртысö	(of the) house

1. Adjective derivational suffixes

a) -(ы)се

NB!

КЕНЕЖ	summer	КЕНЕЖЫМСЕ	(of) summer
КЫЗЫТ	now	КЫЗЫТСЕ	modern, contemporary

1. Adjective derivational suffixes

a) -(ы)се

ялысе илыш	village life, life in the country
оласе калык	city people
тенгечысе газет	yesterday's paper, the paper from yesterday
эрласе игече	tomorrow's weather, the weather tomorrow
кызытсе марий йылме	modern Mari language

1. Adjective derivational suffixes

2) -ан

вүд	water		watery
пеледыш	flower		flowery
үй	butter		buttery, greasy
пиал	happiness		happy
кече	sun		sunny
уш	mind, intellect		clever

1. Adjective derivational suffixes

2) -ан

вүд	water	вүдан	watery
пеледыш	flower	пеледышан	flowery
үй	butter	үйян /üjan/	buttery, greasy
пиал	happiness	пиалан	happy
кече	sun	кечан	sunny
уш	mind, intellect	ушан	clever

1. Adjective derivational suffixes

2) -ан

кечан кече	sunny day
пиалан илыш	happy life
латкоқымшо номеран пöрт	house number twelve

2. Denominal adverbs

-(ы)н

сай	good		well
шокшо	warm		warmly
шулдо	cheap		cheaply

2. Denominal adverbs

-(ы)н

сай	good	сайын	well
шокшо	warm	шокшын	warmly
шулдо	cheap	шулдын	cheaply

3. Comparison of adverbs in -(ы)н

-рак, эн ...

сай 'good'

> сайын

> сайынак ~ сайракин

> эн сайын

3. Comparison of adverbs in -(ы)н

-рак, эн ...

Мый <u>писын</u> куржам.	I run quickly.
Тый <u>писынак</u> куржат.	You run more quickly.
Тудо <u>эн писын</u> куржеш.	(S)he runs the most quickly.
Дейвид марла <u>сайын</u> кутыра, эстонла <u>сайынак</u> , а н'емычла <u>эн сайын</u> .	David speaks Mari well, Estonian better, and German the best.

4. Simple past tense I

Conjugation I

“Standard”

		лудаш (луд-) 'to read'	тунемаш (тунем-) 'to study'	ўжаш (ўж-) 'to invite'
1Sg	-ым			
2Sg	-ыч			
3Sg	-е			
1Pl	-на			
2Pl	-да			
3Pl	-ыч			

4. Simple past tense I

Conjugation I

“Standard”

		лудаш (луд-) 'to read'	тунемаш (тунем-) 'to study'	ўжаш (ўж-) 'to invite'
1Sg	-ым	лудым	тунемым	ўжым
2Sg	-ыч	лудыч	тунемыч	ўжыч
3Sg	-Е	лудо	тунеме	ўжө
1Pl	-на	лудна	тунемна	ўжна
2Pl	-да	лудда	тунемда	ўжда
3Pl	-ыч	лудыч	тунемыч	ўжыч

4. Simple past tense I

Conjugation I

Stem in /-l/, /-n/: > /-l'/, /-ń/ (not 1Pl, 2Pl!)

		нелаш (нел-) 'to swallow'	толаш (тол-) 'to come'	манаш (ман-) 'to say'
1Sg	-ым			
2Sg	-ыч			
3Sg	-е			
1Pl	-на			
2Pl	-да			
3Pl	-ыч			

4. Simple past tense I

Conjugation I

Stem in /-l/, /-n/: > /-l'/, /-ń/ (not 1Pl, 2Pl!)

		нелаш (нел-) 'to swallow'	толаш (тол-) 'to come'	манаш (ман-) 'to say'
1Sg	-ым	нелыым	толыым	маныым
2Sg	-ыч	нелыч	толыч	маныч
3Sg	-е	нел'е	тольо	ман'е
1Pl	-на	нелна	толна	манна
2Pl	-да	нелда	толда	манда
3Pl	-ыч	нелыч	толыч	маныч

4. Simple past tense I

Conjugation I

улаш (ул-) 'to be': stem change (у- > ы-), /-l/ > /-l'/ in all persons

		улаш (ул-) 'to be'
1Sg	-ым	
2Sg	-ыч	
3Sg	-е	
1Pl	-на	
2Pl	-да	
3Pl	-ыч	

4. Simple past tense I

Conjugation I

улаш (ул-) 'to be': stem change (y- > ы-), /-l/ > /-l'/ in all persons

		улаш (ул-) 'to be'
1Sg	-ым	ылым
2Sg	-ыч	ылыч
3Sg	-е	ыл'е
1Pl	-на	ылна
2Pl	-да	ылда
3Pl	-ыч	ылыч

4. Simple past tense I

Conjugation I

Stem simplifications/changes: in 1Pl, 2Pl only

		кочкаш (кочк- > коч-) 'to eat'	шинчаш (шинч- > шич-) 'to sit'	возаш (воз- > воч-) 'to lie down'
1Sg	-ым			
2Sg	-ыч			
3Sg	-е			
1Pl	-на			
2Pl	-да			
3Pl	-ыч			

4. Simple past tense I

Conjugation I

Stem simplifications/changes: in 1Pl, 2Pl only

		кочкаш (кочк- > коч-) 'to eat'	шинчаш (шинч- > шич-) 'to sit'	возаш (воз- > воч-) 'to lie down'
1Sg	-ым	кочкым	шинчым	возым
2Sg	-ыч	кочкыч	шинчыч	возыч
3Sg	-е	кочко	шинче	возо
1Pl	-на	кочна	шична	вочна
2Pl	-да	кочда	шичда	вочда
3Pl	-ыч	кочкыч	шинчыч	возыч

4. Simple past tense I

Conjugation II

		возаш (возо-) 'to write'	малаш (мале-) 'to sleep'	каяш (кае-) 'to go'
1Sg	-ш-ым			
2Sg	-ш-ыч			
3Sg	-ш-			
1Pl	-ш-на			
2Pl	-ш-да			
3Pl	-ш-т			

4. Simple past tense I

Conjugation II

		возаш (возо-) 'to write'	малаш (мале-) 'to sleep'	каяш (кае-) 'to go'
1Sg	-ш-ым	возышым	малышым	кайышым
2Sg	-ш-ыч	возышыч	малышыч	кайышыч
3Sg	-ш-	возыш	малыш	кайыш
1Pl	-ш-на	возышна	малышна	кайышна
2Pl	-ш-да	возышда	малышда	кайышда
3Pl	-ш-т	возышт	малышт	кайышт

4. Simple past tense I

Usage

Мый Москошто кок ий <u>илышым</u> .	I lived in Moscow for two years.
Вачи кызыт гына <u>кайыш</u> .	Vachi has just left.

Words and word usage

1. мошташ (-ем) 'to be able to, to know to'

Мый марла лудын моштем (кертам).

I can read Mari.

Мый марла лудын ом мошто (керт).

I cannot read Mari.

Таче мыйын шинчам коршта, лудын ом керт.

My eyes hurt today, I cannot read.

2. почеш 'after; behind; according to'

Теле <u>почеш</u> мо толеш?	What comes after winter?
Тый команмелнам <u>могай рецепт почеш</u> ыштет?	According to what recipe do you make layered pancakes?

3. вара ‘then, later, after’

Вара пайремет тенгече кузе эртыш?

So, how did your party go yesterday, then?

4. саламлаш (-ем) 'to greet; to congratulate'

Уна-влакым шокшын <u>саламлышна.</u>	We greeted the guests warmly.
Шочмо кечет дене <u>саламлем.</u>	I wish you a happy birthday.

5. кояш (-ям) 'to seem, to appear'

Тый ачатла <u>коят</u> .	You resemble your father.
Йошкар флаг-влак уремыште <u>койыт</u> .	Red flags are to be seen on the street.
Чодыра ужаргын <u>коеш</u> .	The forest appears green.

6. рецепт ‘recipe; prescription’

Тиде «Марий кочкыш» книгасе <u>рецепт</u> .	This is a recipe from the book “Mari Cooking”.
Мый тыланда <u>рецептым</u> возем.	I will write you a prescription.

Text

Шочмо кече

Зоя: – Поро кече, Елу! Шочмо кечет дене саламлем да пиал ден тазалыкым тыланем!

Елу: – Тау, Зоя!

Зоя: – Вара пайремет тенгече кузе эртыш?

Елу: – Пеш сайын.

Зоя: – Шуко уна ыл'е?

Елу: – Пеш шукыжак огыл, икмыняр йолташем, пошкудем да родо-влакем.

Зоя: – Уна-влакетым мо дене сийлышыч?

Елу: – Түрлө когыл'ым ыштышым, команмелнам кўэштым. Зоя, айда үстелтöрыш шинчына. Самоварат шолаш пурыш. Чайым йўына, когыл'ым кочкина.

Зоя: – Тау. Понго когыл'етат, паренге когыл'етат пеш тамле. Тый вет кўэштын пеш моштет.

Елу: – Эгерчыжымат тамлен нал.

Зоя: – Йöра, тау, кочкин ончем. Елу, тыйын эгерчет мыланем пеш келшыш. Мыйын тугаяк тамле ок лий. Тый могай рецепт почеш ыштет?

Елу: – Тиде «Марий кочкиш» книгасе рецепт. Тенгечысе «Марий Элыштат» эгерчым кузе ышташ канаш уло, ыштен ончо.

Зоя: – Эрлак ыштен ончем.

Exercises

19.

Мыйын Серге йолташемын тенгече шочмо кечыже ыл'е.

Тудын деке родо-влакышт тольыч.

Нуно тудым шокшын саламлышт, сай тазалыкым тыланышт.

Аваж ден ачаже телевизорым пөлеклышт.

Кочаже мотор книгаг пуыш.

Коваже самоварым пөлеклыш.

Сергелан чыла пөлек келшыш.

